

„Diagnoza, monitoring i ewaluacja działań podejmowanych w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie wraz z elementami prawa i profilaktyka wypalenia zawodowego”

BLOK I

Diagnoza, monitoring i ewaluacja działań podejmowanych w obszarze przemocy w rodzinie

Kraków, 2018

Prowadzący: Agnieszka Bartczak

Szkolenie realizowane przez ROPS Kraków z udziałem dofinansowania ze środków otrzymanych od Wojewody Małopolskiego

DIAGNOSTYKA, monitoring i ewaluacja

Agnieszka Bartczak

Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie na obszarze gminy/powiatu – obowiązek czy realna potrzeba?

Diagnosis

DIAGNOZA

- Czym jest diagnoza?

DIAGNOZA

- ▶ opis pozytywnych i negatywnych właściwości oraz mechanizmów funkcjonowania podmiotu badań, wyjaśnianiu problemów w jego funkcjonowaniu oraz prognozie skutków zachowań i zjawisk oraz określeniu możliwości modyfikowania tego co problematyczne

Funkcje diagnozy

- Identyfikacja problemu
- Geneza i dynamika zjawiska
- Znaczenie problemu
- Prognoza negatywna/pozytywna
- Propozycje rozwiązania
- Cele i zadania naprawcze i profilaktyczne
- Wdrażanie oddziaływań
- Efekty oddziaływań

Rodzaje diagnoz

- Mogą być różne ze względu na podmiot i przedmiot badań

Podmiot badań – badane zagadnienie, czyli np. poziom agresji wśród nastolatków w środowisku szkolnym

Przedmiot badań – to, co (lub kogo) faktycznie badamy, np. nastolatki

W psychologii wyróżniamy diagnozę kliniczną i psychometryczną

Rodzaje diagnoz

- Klasyfikacyjna – podporządkowująca stan rzeczy do danego typu
- Typologiczna – określająca swoistość podmiotu badań i jego cechy wspólne z pewnym typem
- Genetyczna
  - kauzalna: wyjaśnia uwarunkowania przyczynowo - skutkowe
  - znaczenia: wyjaśnia znaczenie patologicznych objawów dla całego systemu
- Prognostyczna

A dark blue arrow points to the right from the left edge of the slide. Below it, several thin, curved lines in shades of blue and grey sweep across the left side of the slide.

Cechy dobrej diagnozy

- ▶ Jaka diagnoza to dobra diagnoza?

Cechy dobrej diagnozy

- Trafność – oddaje prawdziwy obraz rzeczywistości
- Rzetelność – odpowiednie techniki, metody, narzędzia
- Komplementarność, czyli wzajemne uzupełnianie się, całościowe, nie fragmentaryczne
- Obiektywizm
- Dokładność

Błędy diagnostyczne

- ▶ Jakie mogą być najczęstsze błędy w procesie diagnostycznym?
- ▶ Jakie będą skutki takich błędów?

Błędy diagnostyczne

- ▶ Wynikające z niewystarczającej lub niedokładnej obserwacji
- ▶ Wynikające z przyczyn techniczno - formalnych

Zasady diagnozowania systemu rodzinnego

- ▶ Jakimi zasadami kierujecie się Państwo diagnozując rodzinę?

Zasady diagnozowania systemu rodzinnego

- ▶ **Zasada uwzględniania kontekstu społecznego rodziny**
- ▶ **Zasada relatywizmu wpływów warunków środowiskowych i doświadczeń wychowawczych** - występowanie w rodzinach podobnych lub tych samych warunków i cech nie pociąga za sobą identyczności wpływów wychowawczych tych rodzin. Różny jest także indywidualny wpływ danej rodziny na każdego z jej członków (dla każdego jest odmiennym środowiskiem wychowawczym). Rozpoznając rodzinę jako środowisko wychowawcze, diagnosta musi umieć spojrzeć na nią oczami konkretnej jednostki, np. dziecka.
- ▶ **Zasada relatywizmu oceny efektów wychowawczych** - Oznacza dokonywanie oceny uzyskiwanych efektów w danej rodzinie w kontekście oczekiwań społecznych danego środowiska, a nie globalnych standardów.

Zasady diagnozowania systemu rodzinnego

- ▶ **Zasada holizmu metodologicznego** - diagnoza rodziny powinna opisywać ją jako określoną całość, jako układ wzajemnie powiązanych czynników.
- ▶ **Zasada wartościującego charakteru diagnozy rodziny** - Wyrażając ocenę jako aprobatę lub dezaprobatę określonych warunków środowiska rodzinnego, tworzymy podstawową przesłankę decyzji zarówno na temat konieczności podjęcia działań naprawczych, korekcyjnych czy optymalizujących funkcjonowanie rodziny lub jakiejś jej cechy, jak i na temat kierunków i sposobów tych działań.

Zasady diagnozowania systemu rodzinnego

- **Zasada diagnozy pozytywnej rodziny** - Poza identyfikowaniem stanów niepokojących i niekorzystnych, dysfunkcji, istotne jest odkrywanie przez badacza sił, potencjałów, zasobów rodziny, które mogą być spożytkowane w działaniach profilaktycznych lub naprawczych i w ten sposób przyczynić się do poprawy jej funkcjonowania. Zasada ta odnosi się również do odkrywania zasobów środowiska lokalnego – funkcjonowanie w otoczeniu rodziny instytucji wsparcia, istnienie jakichś placówek pomocy.
- Zasada uwzględniania dynamiki rozwojowej rodziny – Fazy cyklu życia rodziny

Zasady diagnozowania systemu rodzinnego

- **Zasada autodiagnozy rodziny i jej członków** - W czasie prowadzenia diagnozy rodzina powinna być traktowana podmiotowo, a nie jedynie jako „obiekt badawczy”. Dlatego diagnosta powinien dążyć do autodiagnozy rodziny i jej członków, doprowadzić przy jego współudziale do samopoznania przez rodzinę swoich walorów, sił, zasobów, ale również mankamentów, słabych stron.
- **Zasada obiektywizmu** - Zasada ta oznacza konieczność odcięcia się diagnosty od osobistych doświadczeń, funkcjonujących potocznie stereotypów na temat rodziny i różnych zjawisk w niej zachodzących w dokonywaniu oceny jej funkcjonowania

Zasady diagnozowania systemu rodzinnego

- ▶ **Zasada zachowania dyskrecji i ostrożności** - Zasada ta wyznacza etykę postępowania diagnostycznego, co wiąże się z zachowaniem tajemnicy zawodowej. Oznacza także ostrożne, czyli poprzedzone namysłem i wielokrotną weryfikacją, formułowanie konkluzji oceniających rodzinę (brak pochopności).
- ▶ **Zasada niewyrażania krytycznych ocen i sądów na temat rodziny** - Zasada ta oznacza powstrzymanie się w procesie diagnostycznym od werbalnego i niewerbalnego wyrażania krytycznych ocen wobec poszczególnych członków rodziny.

Etapy diagnozy

- ▶ Jak przebiega proces diagnozy?

Przebieg diagnozy systemu rodzinnego - etapy

- Problem z perspektywy członków rodziny
- Problem z perspektywy przeprowadzającego diagnozę
- Proces diagnostyczny
- Problem zdefiniowany przez osobę diagnozującą
- Stosunek członków systemu do wyników diagnozy
- Negocjowanie wyniku
- Modyfikacja i wspólna definicja problemu

Źródła danych do diagnozy

- Z jakich źródeł korzystacie Państwo w procesie diagnozy rodziny?

Źródła danych do diagnozy

- Źródłem danych diagnostycznych są przede wszystkim członkowie rodziny, sąsiedzi, znajomi, dalsza rodzina, ale też analiza dokumentów, dane uzyskane ze współpracujących instytucji

Metody i techniki pozyskiwania danych

- ▶ Jakie mogą być metody i narzędzia diagnostyczne?
- ▶ Jakich używacie Państwo w swojej pracy?

Metody i narzędzia diagnostyczne

- ▶ Metody diagnostyczne:

Obserwacja, wywiad, eksperyment

- ▶ Techniki i narzędzia:

Ankiety, kwestionariusze, genogram, testy, rysunki

Metody i narzędzia diagnostyczne

- Obserwacja – czym jest i jaki jest jej cel?

Obserwacja

- Obserwacja jest jedną z najszerszej stosowanych metod. W czasie obserwacji rejestrujemy czynności, reakcje zachowania się jednostki. Nie jest to metoda łatwa w stosowaniu, wymaga dobrego przygotowania i umiejętnego przeprowadzenia. Często w bardzo krótkim czasie trzeba zarejestrować wiele czynności jednostki, czy czynników występujących w danej sytuacji. Obserwowany czynnik czasem trwa krótko i nie zawsze wystąpi po raz drugi w takich samych warunkach. W czasie obserwacji zawsze oczekuje się zjawisk, które mogą wystąpić. W momencie pojawienia się ich należy rejestrować nie tylko samo zjawisko, ale również to, co je poprzedzało oraz co nastąpiło potem. Wystąpienie nagłe reakcji może być zaskoczeniem dla obserwatora i jeśli nie uda się mu wszystkiego zarejestrować, reakcje mijają i niewiele można o nich powiedzieć.

Cechy obserwacji

- ▶ Obiektywność
- ▶ Jasno określony cel
- ▶ Dokładność i szczegółowość
- ▶ Systematyczność i planowość (plan obserwacji)
- ▶ Technika rejestracji danych: dane o osobie i dane o środowisku)

Przećwiczmy to!

- Opisz salę, w której się znajdujesz, możliwie jak najdokładniej

Obserwacja osoby

- Jakie są najważniejsze etapy obserwowania człowieka?

Obluk

obserwacja

Twarz

oczy

usta

włosy

Sylwetka

strój

rodzaj

postawa

Głos

Ton

tempo

barwa

Obluk

- Do opisu dodaj teraz własne , subiektywne wrażenia, czyli obserwacja zachowania

HARMONIA – POZA

I WSZYSTKO, CO ODBIEGA OD POZORNEGO WIZERUNKU

Adekwatność

Chęć do działania, rodzaj motywacji

A dark grey arrow points to the right from the left edge of the slide. Below it, several thin, curved lines in shades of blue and grey sweep across the left side of the page.

Obluk

Proszę opisać osobę siedzącą obok

Wywiad

- Opracuj przykładowe pytania, jakie zazwyczaj obejmuje Twój wywiad

Jakie powinny być pytania w wywiadzie?

► Pytania muszą być zrozumiałe

Zasada przechodzenia od pytań ogólnych do szczegółowych

Zasada stopniowego wyczerpywania tematu

Wywiad

- Proszę przeprowadzić wywiad z losowo wybraną osobą
-

Formułowanie wniosków i planowanie działań w ramach gminnych/powiatowych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Głównym celem programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest poprawa i ujednoczenie sposobu postępowania instytucjonalnego wobec zjawiska przemocy w rodzinie oraz zwiększenie zakresu i efektywności współpracy instytucji działających na rzecz zapobiegania przemocy w rodzinie.

Formułowanie wniosków i planowanie działań w ramach tych programów oparte jest na podstawie przeprowadzonej diagnozy społecznej

Formułowanie wniosków i planowanie działań w ramach gminnych/powiatowych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie

- Kolejne kroki będą obejmowały określenie obszarów strategicznych i celów. Opracowanie programu działania musi zawierać kluczowe priorytety wraz z ich opisami i uzasadnieniem oraz celami szczegółowymi (nazwa zadania, opis zadania, podmioty odpowiedzialne za realizację zadania, termin realizacji, wskaźnik monitorujący, źródło finansowania). Ich treść jest uzależniona od wyniku przeprowadzonej diagnozy społecznej i może być różna dla poszczególnych regionów.

Monitoring zjawiska przemocy w rodzinie na obszarze gminy/powiatu.

- Monitoring zjawiska przemocy w rodzinie na określonym terenie zakłada regularne jakościowe i ilościowe pomiary w celu gromadzenia informacji. Zgromadzone dane ułatwiają oszacowanie skali problemu oraz opracowanie programów i strategii naprawczych i pomocowych dla rodzin objętych tym problemem

Monitoring zjawiska przemocy w rodzinie na obszarze gminy/powiatu.

- ▶ Analiza rozmiarów i dynamiki zjawiska
- ▶ Monitoring działania gminnych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie
- ▶ Monitoring działania powiatowych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie
- ▶ Wnioski i rekomendacje

Monitoring gminnych/powiatowych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

- Monitoring programów obejmuje coroczną analizę sprawozdań, raportów instytucji i organizacji zaangażowanych w realizację programu.

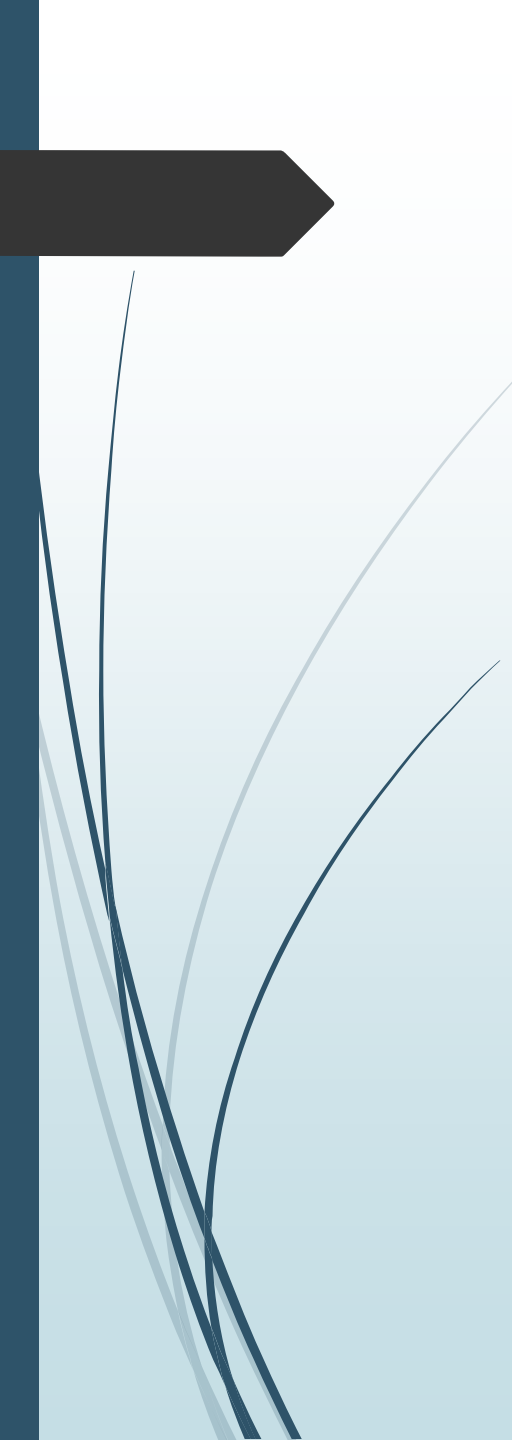
Monitoring gminnych/powiatowych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

- Monitoring ujętych w programie działań gminy w danym roku, czyli:
  - - profilaktyka i edukacja
  - - udzielana pomoc oraz wsparcie rodzinom objętym problemem
  - - realizacja procedury „Niebieskiej Karty”
- Monitoring ujętych w programie działań powiatów w danym roku, czyli:
  - - profilaktyka i edukacja
  - - udzielana pomoc oraz wsparcie rodzinom objętym problemem
  - - funkcjonowanie specjalistycznych ośrodków pomagających ofiarom przemocy
  - - realizacja oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych oraz pozostałych działań wobec sprawców przemocy

Monitorowanie sytuacji osób i rodzin uwikłanych w przemoc

- Monitorowanie sytuacji rodzin objętych przemocą obejmuje zintegrowane działania zakładające współpracę szkół, Komendy Policji, asystentów rodziny, pracowników socjalnych oraz kuratorów. Monitoring pozwala na diagnozę rozmiarów zjawiska w rodzinie i identyfikowanie sprawców i ofiar przemocy oraz rozpoznanie ich bieżącej sytuacji

Tworzenie narzędzi służących monitoringowi zjawiska przemocy, gminnych/powiatowych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz sytuacji osób i rodzin uwikłanych przemoc.

- Narzędzia służące monitorowaniu zjawiska przemocy w rodzinie powstają w oparciu o następujące wytyczne:
- Opracowanie koncepcji wyłonienia/wsparcia rodzin z grup ryzyka
- Metodykę tworzenia i realizacji Narzędzia
- Projekt (opis, instrukcję) stosowania narzędzia

Narzędzie służące monitorowaniu zjawiska przemocy zazwyczaj mają formę formularzy, ankiet, wywiadów. Często składają się z wielu modułów, posiadają także dodatkowo komentarze autorskie i/lub objaśnienia dot. ich użytkowania.

Ewaluacja a monitoring

- Monitoring, jak wspomniano powyżej, służy sprawdzeniu, czy realizowane są zaplanowane działania i cele.
- Ewaluacja natomiast jest sprawdzeniem i oceną wyników podjętych działań.

Czemu służy ewaluacja.

- Ewaluacja służy oraz weryfikacji, czy zostały osiągnięte spodziewane rezultaty. W tym celu wykorzystywane są w niej wyniki monitoringu. Najczęściej stosowane kryteria ewaluacyjne to: trafność, skuteczność, efektywność, użyteczność i trwałość i każda ewaluacja będzie prowadzona ze względu na wybrany aspekt. Ewaluacja jest systematycznym badaniem prowadzonym z użyciem zróżnicowaniem metod.

Ewaluacja gminnych/powiatowych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie – od planowania do realizacji

Planowanie ewaluacji

Zbieranie i analiza danych

Wyciąganie wniosków na podstawie wyników

Wykorzystanie rekomendacji

Realizacja

ZESPÓŁ EKSPERTÓW MANAGER (ZEM)

ul. Wielopole 18b (IV p.)

31-072 Kraków

tel./fax: 12 423-23-45

tel./fax: 12 423-23-48

e-mail: zem@zem.edu.pl

**Szkolenie realizowane przez ROPS Kraków z udziałem dofinansowania
ze środków otrzymanych od Wojewody Małopolskiego**